

Ár 2012, föstudaginn 4. maí, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 112/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 21. desember 2011, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 21. desember 2011. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 28. desember 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi, dagsettu 2. febrúar 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 7. febrúar 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá sóknaraðila þann 17. febrúar 2012.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 17. og 27. apríl og 4. maí 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 7. september 2004 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.550.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili og B, tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Gerð var yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði, sem sóknaraðili og B skrifuðu undir. Þar kom fram að undirritaðir ábyrgðarmenn óskuðu eftir að gangast í ábyrgð (sjálfskuldarábyrgð) eða veita veð í fasteign fyrir A, á skuld að fjárhæð kr. 1.550.000. Á yfirlýsingunni kom fram að ábyrgðarmaður gæti óskað eftir að falla frá rétti sínum til að sjá greiðslumat lántakanda. Ef heildarábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum lántakanda við sparisjóðinn væri kr. 1.000.000 eða meira væri ekki hægt að falla frá ósk um greiðslumat. Sparisjóðurinn áskildi sér rétt til að greiðslumeta lántakanda þótt allir ábyrgðarmenn féllu frá beiðni um greiðslumat. Þá kom fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda eða annarra hjá sparisjóðnum. Að lokum var 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða tekin upp. Sjálfskuldarábyrgðaraðilar staðfestu með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Á skjali

Þessu var gert ráð fyrir að undirritanir væru dagsettar, en sóknaraðili og B dagsettu ekki undirritanir sínar.

Í málinu liggur einnig fyrir skjal sem ber heitið „Niðurstaða greiðslumats“, sem sóknaraðili og B undirrituðu. Þar kom fram að lántaki væri A og tegund láns var skuldabréf að fjárhæð kr. 1.550.000. Þá var eftirfarandi texti undir liðnum greiðslumat: „*Samkvæmt samkomulagi banka og sparisjóða, Félagsmálaráðuneytisins og Neytendasamtakanna um ábyrgðir á skuldum einstaklinga, eða vegna eigin ákvörðunar, hefur sparisjóðurinn metið greiðslugetu ofangreinds lántaka til að standa við fjárhagsskuldbindingar sínar. Greiðslumatið byggir á gögnum sem sparisjóðurinn hefur aflað sér eða lántakandi hefur látið í té. Niðurstaða greiðslumats er byggð á upplýsingum um framfærslukostnað og önnur föst útgjöld, meðaltekjur heimilisins og greiðslubyrði lána. Framfærslukostnaður og önnur föst útgjöld miðast að lágmarki við fjárhæðir sem gefnar eru út af Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna. Sparisjóðurinn ber ekki ábyrgð á greiðslumatinu ef lántakandi hefur veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn. Jákvæð niðurstaða greiðslumats felur ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar.*“

Á skjalinu kom fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Tekið var fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Einnig var tekinn upp útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Einnig á skjali þessu var gert ráð fyrir að undirritanir væru dagsettar, en sóknaraðili og B dagsettu ekki undirritanir sínar.

Þann 15. maí 2007 var gerð skuldskeyting á skuldabréfinu. Sóknaraðili lýsti því yfir að hann tæki að sér sem nýr skuldari, greiðslu á skuldabréfi nr. X. Eftirstöðvar lánsins voru að fjárhæð kr. 1.376.011. Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila og B var einnig felld niður.

Þann 9. nóvember 2011 sendi starfsmaður umboðsmanns skuldara, fyrir hönd sóknaraðila, varnaraðila tölvupóst þar sem því var lýst yfir að sjálfskuldarábyrgðin væri ógild þar sem ekki hefði verið gert greiðslumat. Varnaraðili svaraði ekki tölvupósti umboðsmanns skuldara.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 21. desember 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ógilt verði ábyrgðarskuldbinding á láni nr. Y [sic] og skuldskeyting sem framkvæmd var í kjölfar gjaldþrots upphaflegs aðalskuldara.

Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem ekki hafi farið fram mat á greiðslugetu greiðanda sem ábyrgðarmanni hafi verið kynnt áður en hann tókst á hendur ábyrgðina. Telur sóknaraðili að fylgiskjal lánsins sem beri yfirskriftina „Niðurstaða greiðslumats“ uppfylli ekki reglur samkomulagsins. Engar tölulegar upplýsingar um fjárhagsstöðu skuldara sé að finna í skjalinu og fullnægi það skjal því ekki skilyrðum samkomulagsins. Vísar sóknaraðili til dóms héraðsdóms Reykjaness í máli nr. Y-13/2011. Telur sóknaraðili að gild sjálfskuldarábyrgð hafi ekki stofnast og því hafi skuldskeytingin byggst á röngum forsendum sem beri að ógilda á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Í upphafi bendir varnaraðili á að í greinargerðum varnaraðila til úrskurðarnefndarinnar í öðrum málum hafi verið vakin athygli á því að vafi leiki að mati varnaraðila á því hvort F og/eða FF séu aðilar að nefndinni. Í úrskurðum nefndarinnar í málum nr. 51/2011 og 60/2011 hafi álitafnið verið til umfjöllunar. Í fyrrnefnda úrskurðinum hafi það verið niðurstaða meirihluta nefndarinnar að FF væri fjármálafyrirtæki í skilningi laga nr. 161/2001 og því aðili að nefndinni. Af því leiddi að nefndin tæki til umfjöllunar kvartanir sem beindust að F. Varnaraðili telur að niðurstaða nefndarinnar standist ekki nánari skoðun. Bendir varnaraðili á að FF og F sæti sérstöku eftirliti Fjármálaeftirlitsins skv. 101. gr. a laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. breytingalög nr. 78/2011. Hvorki í lögum né lögskýringargögnum sé að finna stoð fyrir þeirri ályktun að félög í slitameðferð sem hafi misst starfsleyfi sitt teljist samt sem áður fjármálafyrirtæki í skilningi laga nr. 161/2002. Jafnvel þótt úrskurður meirihluta nefndarinnar í máli nr. 51/2011 um að slitabú FF teljist til fjármálafyrirtækis í skilningi laga nr. 161/2002 fengi staðist gæti sú niðurstaða ekki leitt til þess að F yrði talinn aðili að nefndinni eða undir valdsviði hennar. Sú ályktun styðjist við orðalag 1. málsl. 2. mgr. 19. gr. a laga nr. 161/2002. Óumdeilt sé að F hafi aldrei verið fjármálafyrirtæki í skilningi laga. Þar með skorti heimildir til að úrskurða í málum F. Að sama skapi skorti 3. gr. a í samþykktum nefndarinnar lagastoð. Með vísan til þessa telur varnaraðili niðurstöðu meirihluta nefndarinnar í máli nr. 51/2011 ekki standast skoðun. Varnaraðili setur því fyrirvara við skyldu sína til að framfylgja úrskurðunum.

Varnaraðili vekur athygli á því að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki réttarheimild í íslenskum rétti, heldur samkomulag sem feli í sér stefnuyfirlýsingu aðila þess um framkvæmd veitingu ábyrgða í tengslum við lánveitingar til einstaklinga. Í dómaframkvæmd hafi af þeim sökum, þegar ábyrgðarskuldbindingar eru felldar úr gildi, ekki verið vísað til samkomulagsins eins og sér til stuðnings niðurstöðu heldur hafi málsatvik verið metin heildstætt í ljósi 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Varnaraðili vísar til þess að A hafi tekið skuldabréfalán hjá FF á árinu 2004. Sóknaraðila hafi verið kynnt niðurstaða greiðslumats sem hafi verið sú að A gæti efnt skuldbindingar sínar. Sóknaraðili ritaði undir skjalið til staðfestingar á því að honum hafi verið kynnt niðurstaðan, sem og upplýsingabæklingur FF um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Þetta verklag sé í fullu samræmi við 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Varnaraðili bendir einnig á að sóknaraðili hafi enga lögvarða hagsmuni af ógildingu sjálfskuldarábyrgðarinnar, enda hafi hún verið felld úr gildi með skuldskeytingu þann 15. maí 2007. Sóknaraðili geti ekki heldur stutt ógildingu á skuldskeytingunni við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, enda varði samkomulagið með engu móti þá aðstöðu þegar ábyrgðarmaður tekur á sig skuld annars manns og verði þannig aðalskuldari.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar á skuldabréfi nr. X, að fjárhæð kr. 1.550.000, gefið út af A til FF og síðar skuldskeytingar þess láns. Sóknaraðili krefst þess að ógilt verði ábyrgðarskuldbinding á láninu og skuldskeyting

sem framkvæmd var í kjölfar gjaldþrots upphaflegs aðalskuldara. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Í 1. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 8. júní 2000 segir að úrskurðarnefndin starfi samkvæmt samkomulagi á milli viðskiptaráðuneytisins, Sambands íslenskra viðskiptabanka, Sambands íslenskra sparisjóða, Samtaka verðbréfafyrirtækja, Sambands lánastofnana og Neytendasamtakanna. Þá segir að einstök fyrirtæki geti átt aðild að nefndinni. Í 3. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefndina er fjallað um starfssvið nefndarinnar. Samkvæmt greininni geta viðskiptamenn fjármálafyrirtækja sem eiga aðild að nefndinni snúið sér til nefndarinnar með kvartanir vegna viðskipta við þau. Samkvæmt a-lið greinarinnar tekur nefndin til meðferðar kvartanir sem varða réttarágreining á milli fjármálafyrirtækis eða dótturfyrirtækis slíks fyrirtækis annars vegar og viðskiptamanns hins vegar, enda sé samningssamband milli aðila. Í 19. gr. a í lögum um fjármálafyrirtæki er kveðið á um það að fjármálafyrirtækjum sé skylt að eiga aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Um skyldu varnaraðila F til að eiga aðild að nefndinni hefur verið fjallað í fjölmörgum úrskurðum nefndarinnar. Í ljósi þeirrar stöðu að um er að ræða dótturfélag FF, sem telja verður fjármálafyrirtæki í skilningi laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. 101. gr. a laga um fjármálafyrirtæki, hefur verið talið að F sé skylt að eiga aðild að nefndinni, sjá t.d. úrskurði nefndarinnar í málum nr. 47/2011 og 51/2011. Vísast til þeirra um nánari rökstuðning fyrir þessari niðurstöðu.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Í málinu liggur fyrir ódagsett skjal sem ber heitið „Niðurstaða greiðslumats“. Á skjalinu kemur fram að niðurstaða greiðslumats bendi til að lántakandi geti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Að öðru leyti er ekki vikið að forsendum þeim sem setning þessi byggir á. Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 lá fyrir svipað skjal. Í máli því var talið að fjármálastofnunin hefði fullnægt skyldum sínum samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Verður við úrlausn máls þessa að líta til þess fordæmis. Er því útilokað að líta svo á að ábyrgðin hafi frá upphafi verið ólögumæt vegna þess hve takmarkaðar upplýsingar komu fram í því greiðslumati sem kynnt var sóknaraðila.

Í máli því sem nú er um rætt liggur ekki fyrir með óyggjandi hætti hvenær sóknaraðilar skrifuðu undir skjalið „Niðurstaða greiðslumats“, enda er það ódagsett. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina. Sóknaraðili hefur hvorki haldið því beinlínis fram að gengið hafi verið frá þessum skjölum á síðara tímamarki en lánsúmsókninni, né gert það sennilegt. Hann hefur á hinn bóginn vísað til þess í málalíbúnaði sínum að þar sem

skjalið sé ódagsett sé ekki „sýnt að skilyrði um að ábyrgðarmanni hafi verið kynnt niðurstaða greiðslumats“[sé uppfyllt]. Ekki er unnt að fallast á það með sóknaraðila að með því að hann kaus sjálfur að dagsetja ekki eigin undirritun á skjalið, skuli litið svo á að það hafi verið undirritað eftir að hann hafði gengist í umrædda ábyrgð.

Í ljósi framangreinds hefðu ekki verið fyrir hendi forsendur til að víkja til hliðar sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á umræddu skuldabréfi á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, en sóknaraðili var sem fyrr greinir leystur undan ábyrgðinni með skuldskeytingu. Er ekkert fram komið um að sú skuldskeyting hafi verið ólögmat eða ósanngjörn eins og á stóð.

Með vísan til alls framangreinds verður að hafna kröfum sóknaraðila. .

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 4. maí 2012.

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Sérálit Guðlaugar B. Ólafsdóttur

Með vísan til sérálits míns í þeim málum sem nefnd eru í niðurstöðu meirihlutans tel ég það utan starfssviðs nefndarinnar að fjalla um framangreindan ágreining sóknaraðila við varnaðaraðila. Að virtri þeirri niðurstöðu meirihlutans að skylda varnaraðila til að eiga aðild að nefndinni sé fyrir hendi, er ég sammála niðurstöðu meirihluta nefndarinnar.

Reykjavík, 4. maí 2012

Guðlaug B. Ólafsdóttir

Sérálit Hauks Guðmundssonar

Ég er sammála þeirri niðurstöðu Guðlaugar B. Ólafsdóttur að varnaraðili F eigi ekki aðild að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Á hinn bóginn tel ég að þar sé um að ræða lögfræðilegt úrlausnarefni sem er þess eðlis að nefndin verði að vera bundin af fyrri afstöðu sinni til þess þar til dómaframkvæmd, ný lög eða önnur slík atriði breyta henni. Með þessari athugasemd er ég sammála niðurstöðu meirihluta nefndarinnar.

Reykjavík, 4. maí 2012.

Haukur Guðmundsson